

**ОБЛИЦИ И КАРАКТЕРИСТИКЕ КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА КОЈА СЕ ВРШЕ
НА ШТЕТУ ПОТЕНЦИЈАЛНО УГРОЖЕНИХ ОБЈЕКТА (БЕНЗИНСКИХ
СТАНИЦА)**

Стручни рад | DOI: 10.7251/BPG1603159V | УДК: 343.712.1:625.748.54

Мр Драгана Вујић*

Апстракт: Све облике угрожености, било у радним или боравишним срединама, треба схватити као објективну и субјективну компоненту динамичког развоја организација и друштвених заједница, али тако да ефикасним чувањем, превентивно-заштитним системом конкретне организације или друштвене заједнице покушамо смањити и отклонити све облике угрожености. Према томе, суштинско питање сваког предузећа, гдје се мисли и на бензинске станице јесте како на одговарајући начин штитити и заштитити људе и своју имовину. Одговор на постовљено питање проналази се у неспорном значају и важности система обезбјеђења лица и имовине. Наиме, штићени објекти се могу подијелити у више група. У једну од група за обезбјеђење спадају и објекти за производњу, прераду, дистрибуцију и складиштење нафте, нафтних деривата и гаса. Бензинске станице су усамљени објекти, без обзира на то да ли се налазе у урбаној средини или далеко од ње, па мјере којима је потребно заштитити како имовину тако и људске потенцијале треба организовати и спровести на најбољи могући начин у циљу постизања максималне заштите штићених вриједности. Да би се могло управљати ризицима на одређеном локалитету, потребно је прво анализирати основне изворе угрожавања. У раду се анализирају *најучесталији извори угрожавања* бензинских станица са акцентом на имовинском криминалитету, врши се сагледавање структуре и динамике појаве, одређивање те преглед статистичких података на основу којих ће се покушати дати криминалистичка прогноза криминалитета за будући период. Локалитет за који су обрађивани подаци и на коме се проучава појава јесте подручје које оперативно покрива ЦЈБ Бијељина.

Кључне ријечи: извори угрожавања, ризици, пријетње, криминалитет, имовинска кривична дјела, бензинске станице.

* Универзитет у Бањој Луци, Висока школа унутрашњих послова, email: sdragana84@yahoo.com

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Криминалитет представља веома опасно друштвено понашање чији коријени досежу до најраније људске историје. Истовремено са његовом појавом, кроз цијелу своју историју, друштва су, у почетку мање, а касније све организованије, реаговала на понашања која угрожавају основне вриједности на којима почивају.

О проблему угрожености говоримо онда када спречавајућим, како превентивним тако и репресивним мјерама не успијевамо смањити или отклонити потенцијалне узроке и посљедице пратећих и већ насталих друштвено штетних појава и догађаја и када треба предузети ефикасније идејно-политичке, стручне, планиране и организоване друштвене акције. Ако се има у виду да економски, социјални и идејно-политички проблеми узрокују и проблеме сигурности, ради се о повезаности друштвене проблематике и повезаности и интердисциплинарности друштвене акције.

У конкретним радним и боравишним срединама истражујемо, смањујемо или отклањамо опасности, тако да објашњавамо све њихове елементе. У супротном случају се одређене друштвеноштетне појаве шире даље. Најефикасније средство за савладавање и спречавање бујања опасних појава је превентивно дјеловање државних органа и служби и свих других субјеката превентивнозаштитног система.

Политика сузбијања криминалитета или, како се још назива, „криминална политика“, у савременом свијету све више напушта репресивни начин сузбијања криминалитета и окреће се превенцији као ефикаснијем начину за сузбијање криминалитета. У овој најширој социјалној активности учествују сви друштвени субјекти, почев од државних органа, друштвених организација, па до грађана као појединаца, са конкретно одређеном улогом у борби против криминалитета. Важност система обезбјеђења лица и имовине или личности и објеката, како је то устаљенији назив у нашој пракси, у савременим условима директно произлази из њиховог виталног значаја за друштвену заједницу. Ноторна чињеница је да ниједно предузеће не може успјешно пословати у условима угрожавања у њему запослених лица и имовине коју посједује. Због свега тога, данас се посебна пажња посвећује успостављању таквог система обезбјеђења у ком би се примјеном адекватних превентивних и репресивних мјера штитиле наведене вриједности предузећа, те самим тим обезбиједило и несметано обављање њихове основне дјелатности. Систем обезбјеђења лица и имовине представља један од подсистема у систему безбедности. Он садржи основне контуре, али и специфичности у односу на систем безбједности у цјелини. У суштини, то је подсистем јавне и државне безбједности који у себе укључује поједине елементе

и једног и другог система. Анализа ризика укључује: идентификацију ризика (процес утврђивања, класификације и рангирања свих оних ризичних догађаја који могу испољити одређен штетан утицај); процјену потенцијалних посљедица ризика (обухвата процјену фреквенције, односно колико често се губитак појављује, и процјену јачине, односно колико се лоше кумулирају губици одређеног типа) и постављање приоритета у акцијама (Кековић, Кешетовић, 2006: 315).

О ПОЈМУ УГРОЖАВАЊА И ИЗВОРИМА УГРОЖАВАЊА

Угроженост дијелимо на: 1. *потенцијалну (могућа угроженост)* и 2. *стварну (реалну)*.

Потенцијална угроженост: о могућој угрожености говоримо онда када опасне околности или опасна стања указују на могућност настајања штетне појаве, било да је ријеч о природном или о субјективном извору, без обзира на то што предвиђених конкретних посљедица, на основу прогностичких процјена угрожености, још нема.

Реална угроженост: стање након одређене штетне појаве, криминалног догађаја или конкретног кривичног дјела чије су посљедице већ познате: посљедице земљотреса, поплаве, несреће при раду, кривичних дјела, а посебно оних у серијама, привредног криминала, саботажа, привредне шпијунаже, терористичких акција и сл.

У реалну угроженост сврставамо и стање околности непосредно прије настајања могућих посљедица штетне појаве, криминалних догађаја или конкретних кривичних дјела – набујала ријека пријети плављењем локалног подручја, исцурјели бензин из цистерне пријети еколошким загађењем околине, конфликтне ситуације у некој фирми пријете обуставом производње, привредни криминал пријети пословној успјешности локалне заједнице и сл.

При анализи угрожености не смије се previdјети *латентна (прикривена) угроженост* као саставни дио делинквентске тактике или пак субверзивног дјеловања, било унутрашње или спољашње природе.

Природна угроженост (Крстић, 2005:69) проистиче из реалних и потенцијалних посљедица природних појава. Својом специфичношћу, у овој групи угрожености издваја се земљотрес. Пракса је показала да управо ова природна појава изазива ланчано низ других штетних субјективних појава: панику, пљачкање, пожаре и неорганизовано отклањање насталих посљедица.

Техничко-технолошка угроженост манифестује се загађивањем околине, радним и саобраћајним незгодама, али и многим другим штетним појавама, догађајима и кривичним дјелима.

Економска угроженост је у нашим приликама и околностима прије свега друштвено-економске природе, а најчешће је изражена материјалним и политичким посљедицама непровјерене увозне технологије и иновацијског знања, премалим степеном искоришћености производних могућности и властитог знања, ниским степеном организованости и вођења радних и пословних процеса, те спољашњим објективним околностима које коче и штетно утичу на економски дио друштвеног развоја.

Социјална угроженост посебно проистиче из економске угрожености, и логична је посљедица економских проблема. Овим обликом угрожености се битно смањује мотивација за сигурно понашање и поступање у радној и стамбеној околини.

Национална угроженост је, у суштини, елементарни облик политичке угрожености који треба сагледавати у контексту међународног становишта, политике силе и стварања доминације велесиле и, аналогно томе, са становишта националних сукоба.

Извори угрожавања имовине предузећа начелно се могу подијелити на *природне и оне које ствара човек*. Природни ризици се не могу предвидјети на задовољавајући начин, а ако се и предвиде, не могу се увијек са потпуним успјехом и спријечити. Најчешћи, а уједно и најопаснији облик угрожавања имовине предузећа су криминалитет и друге социјално-патолошке појаве.

Пошто се у овоме раду, полазећи од наслова саме теме, посебан акценат ставља на изворе и облике угрожавања бензинских станица криминалитетом, то ће се управо тим ризицима посветити више пажње у наредном излагању.

Криминалитет који угрожава лица и имовину потенцијално угрожених објеката (бензинских станица) је исти онај који угрожава друштво у цјелини, а чији су носиоци најчешће мотивисани користољубљем и жељом да се нанесе штета уставном поретку и друштвено-економском систему. У вези са наведеном проблематиком, као најчешћи извори угрожавања бензинских станица јављају се кривична дјела из области имовинског криминалитета. Кривична дјела имовинског криминалитета спадају у групу најбројнијих извршених КД (на њих отпада више од половине свих извршених КД). Међу њима, најзначајнија су сљедећа КД:

- Крађа – чл. 231 Кривичног Закона Републике Српске КЗ РС, *Службени гласник РС*, бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12, 67/13,
- Тешка крађа – чл. 232 КЗ РС,
- Разбојништво – чл. 233 КЗ РС,
- Разбојничка крађа – чл. 234 КЗ РС.

ОБРАДА СТАТИСТИЧКИХ ПОДАТАКА

За егзактно сазнање опште одређености, правилности и законитости масовних безбједносних појава пројектује се статистички метод. Тако су нпр. кривична дјела масовне безбједносне појаве о којима постоји евиденција, а које је могуће истраживати статистичким методом (Милошевић и Милојевић, 2001:16).

Према томе, суштину статистичког метода чини сазнање квантитативне одређености масовних појава, каква је, примера ради, криминалитет. Самим тим, кариминалитет је на једном подручју одређен: просторно – у овом раду прати се структура имовинских кривичних дјела на једном локалитету (општина Бијељина), временски – статистичком анализом обухваћена су имовинска кривична дјела за период од шест година, тачније почев од 2001. до 2006. године, садржински – прате се сва КД из области имовинског криминалитета са акцентом на најучесталијем дјелу из ове групе, разбојништвом. Битне елементе статистичке методе чине сљедеће фазе методског поступања: прикупљање; представљање; анализирање и интерпретирање статистичких података (Крстић, 2003:21). У описивању проучаване појаве биће презентовати подаци који указују на укупан број кривичних дјела општег криминалитета извршених на подручју ЦЈБ Бијељина, подаци који указују колики број извршених КД од укупног броја отпада на имовински криминалитет, подаци о појединим врстама имовинских КД и њиховој заступљености у укупном броју извршених КД, подаци о појединим врстама КД имовинског криминалитета у односу на објекте извршења и подаци о најучесталијем кривичном дјелу из области имовинског криминалитета. Дакле, циљ овакве статистичке обраде података јесте указивање на структуру и динамику појаве.¹

Табела бр. 1. Укупност извршених кривичних дјела за период од 2001. до 2006. године на подручју ЦЈБ Бијељина

<i>Укупно извршена КД по годинама</i>	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
	1183	1837	1932	2018	2303	2591

Извор: Обрада аутора

Наиме, необичност и одступање које се јавља у овој табели у односу на остале године и податке јесте 2001. година у којој је забиљежен

¹ Сви подаци наведени у овом раду преузети су из годишњих извјештаја о стању криминалитета који се воде на подручју ЦЈБ Бијељина, а на основу којих је могуће утврдити: број извршених кривичних дјела по врстама, објекте напада, вријеме напада, средстава напада, као и пол и старост учиниоца.

најмањи број извршених КД, 1183. Тај број је енормно мањи у односу на све остале године. Због чега је то тако остаје непознаница, с обзиром на то да су ови подаци добијени из одјељења за аналитику, гдје се само нумерички наводи кретање криминалитета у току године. Као што се може примијетити, минимум извршених кривичних дјела био је у 2001. години, док је гледано од 2001. према напријед криминалитет у сталном порасту, да би у 2006. години достигао свој максимум са коначном цифром – 2591 извршених кривичних дјела.

Табела бр. 2. Број извршених КД имовинског криминалитета за период од шест година на подручју ЦЈБ Бијељина

<i>Број извршених КД имовинског криминалитета приказан по годинама</i>	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
	666	1166	1189	1188	1286	1499

Извор: Обрада аутора

Иако је имовински криминалитет најзаступљенији у укупном броју извршених КД из области општег криминалитета, и он, као и општи криминалитет, по предоченим подацима показује тенденцију раста. Свој минимум остварио је у 2001. години са 666 извршених КД, а максимум у 2006. години, са укупно 1499 извршених КД.

Најчешћа КД из области имовинског криминалитета која се статистички обрађују и која су најинтересантнија за ову област јесу: КД крађе, КД тешке крађе, КД рабојничке крађе, КД разбојништва и КД превара.

Табела бр. 3. КД из области имовинског криминалитета

<i>КД из области имовинског криминалитета на подручју ЦЈБ Бијељина</i>	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
<i>Крађа</i>	158	264	336	289	295	437
<i>Тешка крађа</i>	456	796	692	721	760	814
<i>Разбојничка крађа</i>	1	-	2	1	1	2

Облици и карактеристике кривичних дјела која се врше на штету...

<i>Разбојништво</i>	21	37	58	48	40	34
<i>Превара</i>	11	22	17	14	30	42
<i>Остала КД</i>	19	47	84	115	160	170

Извор: Обрада аутора

Посматрајући предочену табелу, уочава се да су КД тешке крађе најзаступљенија у укупном броју имовинских КД. Изузимајући 2001. годину (минимум КД тешких крађа), ова КД показују извјесна одступања од досадашњег тренда раста КД имовинског и општег криминалитета. Послије 2002. године у којој је укупно забиљежено 796 (максимум) тешких крађа, у 2003. долази до наглог пада ових КД (692), да би потом у сљедећој години (2004) поново дошло до пораста ових КД (721) и тај тренд бива задржан и у сљедећој, 2005. години (760), да би свој максимум по извршењу ова КД оставрила у 2006. години са 814 регистрованих КД. Послије КД тешких крађа, најзаступљенија су КД крађа. И ова КД показују варијације у кретању токим година. Наиме, поново изузимајући 2001. годину, када је забиљежено најмање ових КД, у 2002. забиљежено је 264 КД крађа, да би тај број у 2003. години порастао на 336 извршених КД, а одмах у сљедећој испољава се нагли пад на 289 регистрованих КД, да би се незнатан тренд раста задржао у наредној (2005) години, са 295 извршених КД крађа. Као и у претходном случају, у 2006. години забиљежено је 437 извршених КД крађа, што је максимум ових КД у проучаваном периоду. Дакле, минимум ових КД остварен је у 2001. години, а максимум у 2006. КД разбојничке крађе изражене су у веома малом, готово незнатном броју. У првој години (2001) извршено је свега једно КД разбојничке крађе, у 2003. чак 2, а у годинама послје тога по једно КД, да би се у 2006. години поново забиљежила 2 извршена КД разбојничке крађе. У 2002. години није забиљежено нити једно извршено КД разбојничке крађе. Максимум овог КД остварен је у 2003. и 2006. години. Кривична дјела разбојништва су трећа по заступљености у области имовинског криминалитета. У 2001. години извршено је 21 (минимум) КД разбојништва, у 2002. број извршених КД разбојништва расте на 37, да би у наредној години тај број износио 55 (максимум), што указује на тенденцију раста овог КД, а потом 48 у 2004. и у 2005. извршено је 40 КД из ове области, док су у 2006. регистрована 34 КД разбојништва, што показује тенденцију пада. Преваре се по заступљености налазе испред КД разбојничких крађа, а послје осталих КД из области имовинског криминалитета. У 2001. години, забиљежено је 11 извршених КД преваре, у 2002. биљежи се број 22, у наредној 17, потом 14, да би у 2005. години било забиљежено чак 30 КД преваре, а у 2006. години тај број се повећао на 42 КД преваре (максимум).

Табела бр. 4. Подаци о извршеним кривичним дјелима имовинског криминалитета на бензинским станицама, праћени у периоду од 6 година

<i>Приказ извршених КД имовинског криминалитета на бензинским станицама</i>	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
		7	13	15	12	10

Извор: Обрада аутора

Предочена табела представља извршена КД из области имовинског криминалитета везана за конкретан објекат, бензинске станице. Број извршених КД на овим објектима није занемарив, поготово када се узме у обзир нанесена материјална штета коју трпе ови објекти извршењем КД, што ће бити детаљније описано за свако појединачно КД из ове области.

С обзиром на то да се увидом у годишње извјештаје о кретању криминалитета могу одредити и објекти напада, тачније објекти на којим су поменути КД најчешће извршавана, наредне табеле садржаће такве податке за свако КД имовинског криминалитета понаособ.

Табелом бр. 5. Приказ КД крађе с обзиром на објект напада

<i>Објекти напада КД крађа, на подручју које оперативно покрива ЦЈБ Бијељина за период од 2001. до 2006. године.</i>						
Објекти напада	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Ауто	20	24	29	31	34	51
Бицикл –мотор	18	19	32	20	19	38
Продавница	35	21	28	24	21	56
Џепна	8	21	27	31	38	47
Породична кућа	18	30	19	28	40	41
Златаре	20	15	17	31	19	19
Бензинске станице	1	2	1	-	2	2
Остало	38	132	183	124	122	183

Извор: Обрада аутора

Облици и карактеристике кривичних дјела која се врше на штету...

Имајући у виду да се у овом раду посматрана појава везује за конкретан објекат, бензинске станице, за нас су интересантни подаци везани само за те објекте. Предочени подаци указују на малу, крајње незнатну заступљеност КД крађа на овим објектима (бензинске станице). У 2001. години, забиљежено је само 1 КД крађа на овом објекту, што не представља минимум ових КД јер у 2004. години није извршено нити једно ово КД на бензинским станицама на подручју ЦЈБ Бијељина. У 2002, 2005. и 2006. години, регистрована су по 2 КД крађа, док је у 2003. извршено само једно КД крађа. На основу оваквог распореда КД крађа на бензинским станицама, тешко је уочити неку правилност у расту или опадању овог извора угрожавања, сем констатације да КД крађа спадају у незнатне/занемариве изворе угрожавања безбједности бензинских станица. Ова констатација је оправдана, имајући у виду број КД крађа извршених на другим објектима гдје је заступљен знатно већи број извршених КД крађа него на бензинским станицама.

Табела бр. 6. Приказ извршених КД тешке крађе у односу на објект извршења

<i>Објекти напада КД тешка крађа на подручју ЦЈБ Бијељине за период од 2001. до 2006. године</i>						
Објект напада	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Ауто крађа	55	65	57	84	91	61
Стан – кућа	46	65	57	84	91	107
Продавница	28	88	71	65	73	93
Угоститељски објекат	31	49	38	43	51	41
Школа – факултет	7	18	10	8	14	11
Киосци	33	50	41	34	51	79
Подруми, шупе, гараже	19	43	40	34	51	57
Бензинске станице	-	4	2	3	-	4
Бицикл, мотор	21	30	22	38	49	21
На дрзак начин	18	28	21	34	31	37
Остало	198	356	334	294	258	303

Извор: Обрада аутора

У 2001. години није забиљежено нити једно извршено КД тешка крађа на бензинским станицама, као ни у 2005. години. За разлику од година које се одликују изостанком ових КД, 2002. година биљежи максимум извршених КД тешка крађа за проучавани период, чак 4 тешке крађе, што је забиљежено и у 2006. години. У наредној години (2003), тај број се дупло смањио, те су регистрована само 2 извршена КД тешка крађа, да би у 2004. години број извршених КД тешка крађа порастао за 1 у односу на претходну годину. У цјелини гледано, КД тешка крађа, као и претходно описивана КД крађа, не представљају озбиљнију пријетњу по безбједност потенцијално угрожених објеката (бензинских станица). Треба имати у виду претходни статистички преглед који је показао да су КД тешка крађа по броју извршења најзаступљенија у области имовинског криминалитета, што се да примијетити и по броју извршених поменутих дјела на другим објектима (општи максимум у току године код крађа аута, код станова – кућа, продавница и сл.).

Табела бр. 7. Приказана КД рабојничка крађа у односу на објект напада

<i>Објекти напада КД рабојничка крађа на подручју ЦЈБ Бијељина за период од 2001. до 2006. године</i>						
Објекти напада	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Бензинске станице	-	-	-	-	-	-
Породичне куће	1	-	-	1	-	1
Маг. путеви и улице	-	-	-	-	-	-
Самос. трг. радње	-	-	-	-	-	-
Приватни станови	-	-	1	-	-	1
Банке	-	-	-	-	-	-
Златаре	-	-	1	-	1	-
Поште	-	-	-	-	-	-
Апотеке	-	-	-	-	-	-
Аутобуске станице	-	-	-	-	-	-
Приватна предузећа	-	-	-	-	-	-
Угоститељски објекти	-	-	-	-	-	-
Љекарске ординације	-	-	-	-	-	-
Паркинг	-	-	-	-	-	-

Извор: Обрада аутора

Облици и карактеристике кривичних дјела која се врше на штету...

У анализираном периоду, на подручју које оперативно покрива ЦЈБ Бијељина, на бензинским станицама није регистровано нити једно КД разбојничка крађа. Овај податак и не чуди, имајући у виду да је укупно за период од 6 година извршено 7 КД разбојничка крађа, и тада су објекти напада биле златаре (два пута), те породичне куће (3 пута) и станови (такође 2 пута).

Табела бр. 8. Приказ број извршених КД разбојништва на бензинским станицама

<i>Објекти напада КД разбојништва на подручју ЦЈБ Бијељина за период од 2001. до 2006. године</i>						
Објекти напада	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Бензинске станице	6	7	12	9	8	4
Породичне куће	-	-	2	4	6	2
Маг. путеви и улице	-	6	7	10	10	4
Самос. трг. радње	3	9	12	13	10	3
Приватни станови	4	-	-	1	-	-
Банке	2	-	2	-	-	3
Златаре	2	4	5	2	-	7
Поште	-	-	1	-	-	-
Апотеке	-	1	4	2	-	1
Аутобуске станице	3	-	-	1	-	6
Приватна предузећа	-	-	-	-	1	-
Угоститељски објекти	-	-	-	-	1	-
Љекарске ординације	-	-	-	1	-	-
Паркинг	1	8	12	7	3	4

Извор: Обрада аутора

Кривична дјела из области имовинског криминалитета која су најзаступљенија и која се најчешће јављају као извор угрожавања бензинских станица јесу КД разбојништва. Њихов број, гледајући број извршених дјела разбојништва на бензинским станицама, знатно је већи у односу на остала КД имовинског криминалитета. Поједина претходно описана КД имовинског криминалитета, према статистичким подацима, или се уопште не извршавају на бензинским станицама или је њихов број занемарив. Према статистичким подацима, КД разбојништва јављају се у свим предоченим годинама, почев од 2001. до 2006. године. У 2001. години извршено је 6 КД разбојништва. Пораст ових КД на бензинским станицама биљежи се 2002. године, 7 у односу на претходну. Тај број повећава се са наредном 2003. годином на 12 (максимум) КД разбојништва извршених на бензинским станицама, да би у идућим годинама, 2004. и 2005. дошло до опадања ове негативне појаве и, с тим у вези, забиљежено је 9, а у наредној години 8 КД разбојништва. Најмњи број извршених КД разбојништва на овим објектима забиљежен је у 2006. години, свега 4 КД разбојништва, што представља минимум ових КД извршених на проучаваним објектима у предоченом периоду. Поред бензинских станица, разбојништва су заступљена и на другим објектима, а посебно су изражена код самосталних трговинских радњи, кућа и станова и на паркинзима. С обзиром на то да се њима најчешће угрожавају бензинске станице, КД разбојништва у наставку ће бити детаљније образложена.

Важно је напоменути да ниједно КД преваре није извршено на овом објекту у периоду од 2001. до 2006. године.

На основу увида у годишње извјештаје о кретању криминалитета, могуће је одредити и учесталост вршења КД разбојништва на бензинским станицама, тачније број ових КД гледано за сваку годину, по мјесецима.

Табела бр. 9. Приказ КД разбојништва извршена на подручју ЦЈБ Бијељина за период од 2001. до 2006. године по мјесецима извршења

<i>КД разбојништва извршена на подручју ЦЈБ Бијељина за период од 2001. до 2006. године, приказана по мјесецима извршења</i>						
	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Јануар	1	-	1	1	-	-
Фебруар	2	1	-	-	1	2
Март	1	2	-	2	3	-
Април	-	-	-	3	-	1
Мај	-	-	-	-	-	-

Облици и карактеристике кривичних дјела која се врше на штету...

Јуни	-	-	4	-	-	-
Јули	-	-	-	-	-	-
Август	-	1	-	-	-	-
Септембар	-	-	3	-	2	-
Октобар	2	-	3	3	-	-
Новембар	-	-	-	-	2	1
Децембар	-	3	1	-	-	-

Извор: Обрада аутора

Посматрано по мјесецима, починиоци КД разбојништва најактивнији су били у јуну 2003. године, када су извршена 4 КД разбојништва. Важно је напоменути да је у тој години забиљежено највише извршених поменутих дјела на овим објектима (12) у односу на остале проучаване године. По 3 разбојништва у мјесец дана на бензинским станицама извршена су у мјесецима март, април, септембар, октобар (2003. и 2004. године), те у децембру. По 2 КД разбојништва извршена су у мјесецима: фебруар 2001. године и 2006. године, март (2002. и 2004), те септембар (2005), октобар (2001) и новембар (2005). По једно кривично дјело разбојништва извршено је у мјесецима јануар (2001, 2003. и 2004), фебруар (2001, 2002. и 2005), март (2001. и 2006), те август (2002), новембар (2006) и децембар (2003). Два мјесеца у којима нема нити једно извршено КД разбојништва за период од пет година јесу мај и јули. Оваква диспозиција извршених КД по мјесецима могла би се правдати криминолошким теоријама којима се покушава објаснити пораст криминалитета у једном периоду године, те његова стагнација или пад у другом дијелу (сиромаштво, зимски услови, немогућност да се нађе запослење, неопходност задовољења основних животних потреба, нпр. дрва за огрев, утичу на повећање броја извршених КД у зимском периоду, док су у љетном периоду ти услови промијењени).

При извршењу кривичног дјела разбојништва, учиниоци употребљавају разна средства погодна за примјену силе или озбиљне пријетње, што зависи од објекта напада, професионалности и организованости учинилаца.

Најчешћа средства извршења наведеног кривичног дјела су ватрено оружје (пиштољи, револвери, пушке и др.), минско-експлозивна средства и спрејеви за онеспособљавање и слично. У средства извршења спадају и средства за маскирање и прерушавање ради онемогућавања препознавања. Када се ради о маскирању и прерушавању, разбојници користе различите маске за лице како би сакрили и сачували свој идентитет. Приликом извршења кривичног дјела разбојништва,

најчешће се користе капе са прорезима за очи – фантомке, женске чарапе, наочаре, мараме, шалови и слично. Многи извршиоци се прерушавају перикама, лијеplењем лажних бркова, брада, обрва, прављењем ожиљака и сл. Када је ријеч о одјећи коју разбојници користе приликом извршења КД разбојништва, то поново зависи од објекта напада, професионалности и степена организованости. У већини случајева, то је одјећа која не привлачи пажњу трећих лица. Ријеч је о одјећи која се утапа у средину у којој се разбојници крећу и врше разбојништва. Када се ради о о организованим групама, у доста случајева су обучени у комбинезоне црне боје или разне униформе како би били једнообразни и изгледали опасније.

Табела бр. 10. Приказ средства извршења кривичног дјела разбојништва која су извршиоци најчешће користили²

<i>Средства извршења КД разбојништва на подручју ЦЈБ Бијељина за период од 2001. до 2006. године</i>						
	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Ватрено оружје	4	5	3	4	5	3
Хладно оружје	1	2	6	4	-	-
Физичка снага	1	-	1	-	3	1
Тврди предмет	-	-	2	1	-	-

Извор: Обрада аутора

Важно је напоменути, а то је досадашња пракса показала, чињеницу да извршиоци након извршеног кривичног дјела и удаљавања са лица мјеста извршења покушавају да униште средства извршења ради уништења свих могућих трагова који би могли помоћи полицији на расвјетљавању конкретног кривичног дјела. Најчешће, уништавање трагова се врши паљењем возила у којима се обично налазе одјевни предмети, фантомке, оружје, као и сви други предмети који би могли послужити као траг, јер, када извршиоци одбаце возило које су користили приликом извршења КД, ако се темељно и правилно изврши криминалистичко-технички преглед над возилом и из њега се правилно изузму сви трагови и микро-трагови, након вјештачења лакше је доћи до самих извршилаца. Мотив извршења ових кривичних дјела је користољубље, а извршена су најчешће уз пријетњу оружјем, хладним оружјем (ножом) и употребом физичке снаге. Највише разбојништava

2 Углавном се ради о ватреном оружју, хладном оружју (нож, сјекира, и сл.), употреби физичке снаге, као и кориштењу тврдиh предмета, све са циљем савладавања отпора и изазивања страха код онога према коме се то употребљава.

извршило је једно лице, док је било случајева да су у извршењу ових дјела учествовала по два и три лица. Материјална штета нанесена извршењем кривичних дјела разбојништва у 2001. години износи 6.831 КМ, у 2002. око 48.000 КМ, у 2004. око 41.165 КМ, а у 2006. око 5,780 КМ.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Бавећи се напријед описаном проблематиком, није тешко уочити који су то најчешћи и најучесталији извори угрожавања материјалних, финансијских, а у последње вријеме и људских ресурса потенцијално угрожених објеката, гдје се прије свега мисли на бензинске станице. Кроз наведени рад, користећи се статистичким методом и статистичким евиденцијама криминалитетата за одређено подручје, извршена је свеобухватна анализа феноменолошке димензије криминалитета који се јавља на потенцијално угроженим објектима (бензинским станицама), сагледана кроз призму облика, структуре и динамике јављања. Међу основне и најизраженије изворе угрожавања материјалних, финансијских и људских ресурса потенцијално угрожених објеката спадају КД из области имовинског криминалитета. Статистички гледано, број извршених КД имовинског криминалитета на бензинским станицама није занемарив у односу на број кривичних дјела имовинског криминалитета на осталим објектима које обрађује статистика криминалитета на подручју ЦЈБ Бијељина. Међу њима, посебан акценат стављен је на КД разбојништва која по интензитету, односно учесталости, начину извршења и штети коју проузрокују имају примат у односу на остала кривична дјела имовинског криминалитета. За овакаву морфологију имовинског криминалитета који се врши на бензинским станицама, може се рећи да је очекивана, имајући у виду чињеницу да су послови у вези са прометом нафте веома уносни, те да у данашње вријеме долази до отварања великог броја бензинских станица, а, исто тако, примијетан је и тренд уласка страног капитала за изградњу бензинских станица на нашим просторима. Само ове двије чињенице (промет нафтом и страни капитал) показују да су бензинске станице мјесто гдје се слива велика количина новца. Уколико имамо у виду и чињеницу да савремене бензинске станице, пратећи инострана искуства, у свом саставу пружају и алтернативне услуге (трговине, ресторани, мотели, фри-шопови), којима такође остварују огроман профит, јасно је колика је концентрација новца у једном објекту на коме је лоцирана бензинска станица.

С обзиром на то да овакав приступ предмету истраживања (дескрипција кривичних дјела која се врше на штету потенцијално угрожених објеката) представља почетни корак у проучавању одређене

појаве, да би слика била цјеловита, потребно је наведену појаву изучавати и са етиолошког аспекта, тачније, са аспекта узрока и услова који погодују извршењу КД на бензинским станицама. Полазећи од чињенице да криминалци бирају објекат напада према степену његове заштите, тј. према могућности извршења свога дјела, бензинске станице би, ради сопствене заштите, требало да се адекватно и физички и технички заштите.

У данашње вријеме, јављају се нови облици имовинских кривичних дјела, који се прилагођавају постојећим друштвено-политичким и економским условима у нашој земљи. Све то указује на организовани приступ у извршењу ових кривичних дјела, што упућује на чињеницу да постоји криминална организација (група или банда) чији је циљ прибављање имовинске користи, односно незаконито богаћење, што су основне карактеристике организованог криминалитета (постојање криминалне организације и незаконито богаћење – остваривање профита). Облици криминалитета који се испољавају у извршењу појединих кривичних дјела из области имовинског криминалитета показују велику тенденцију да прерасту у почетне облике организованог криминалитета. Због свега овог, превентивна дјелатност у себи мора да садржи многе сегменте и у њу мора бити укључено више органа. Прије свега, мора се побољшати степен заштите бензинских станица. Кориштење видео надзора, алармних система, система дојаве, физичког обезбјеђења, као и појачаног обезбјеђења у критично вријеме (ноћ, зора, јутро), као и других савремених метода и техника заштите, неминовност је када је у питању превентивна активност у циљу сузбијања напада на бензинске станице. Наведене мјере су у надлежности власника бензинских станица и они морају бити максимално заинтересовани да заштите своју имовину. С друге стране, општински и републички контролни инспекцијски органи морају извршавити послове из своје надлежности у потпуности и евентуалне пропусте благовремено отклањати и санкционисати. Исто тако, неопходно је и организовање семинара о угрожености њихових објеката, као и о модалитетима њихове заштите.

ЛИТЕРАТУРА

- Бановић, Б. (2002). *КД разбојништва, разбојничке крађе и тешки случајеви разбојништва – деликти насиља, кривичноправни и криминолошки аспекти*. Београд: Институт за криминолошка и социолошка истраживања.
- Бошковић, М. (1999). *Криминолошки лексикон*. Нови Сад: Матица српска,

Облици и карактеристике кривичних дјела која се врше на штету...

- Бошковић, М., Јовичић, Д. (2002). *Криминалистика методика*. Бања Лука: ВШУП.
- Бошковић, М. (2003). *Транснационални организовани криминалитет*. Београд: Полицијска академија.
- Бошковић, М., Кековић, З. (2003.). *Обезбеђење лица, имовине и пословања предузећа*. Београд.
- Даничић, М. (2005). *Обезбеђење лица и имовине предузећа у Републици Српској*. Бања Лука: ВШУП.
- Кековић, З., Кешетовић, Ж. (2006). *Превенција кризе*. Београд: Факултет безбједности.
- Крстић, О. (2003). *Прогностика криминалитета*. Београд: Полицијска академија.
- Крстић, О. (2005). *Криминалистичка превенција и прогностика*. Бања Лука: ВШУП.
- Милошевић, Н., Милојевић, С. (2001). *Основи методологије безбједносних наука*. Београд: Полицијска академија.
- Матијевић, М. (2002). *Криминалистика оператива*. Бања Лука: ВШУП.
- Прерадовић, Љ. (2004). *Информатика*. Бања Лука: ВШУП.
- Кривични Закон Републике Српске, *Службени гласник РС*, бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12, 67/13.

FORMS AND CHARACTERISTICS OF CRIMES THAT ARE ADDED TO POTENTIALLY VULNERABLE TO DAMAGE BUILDINGS (GAS STATIONS)

Dragana Vujić, MA*

Abstract: All forms of vulnerability was a work or residence areas, should be seen as an objective and a subjective component of the dynamic development of organizations and communities, but so effective preservation, prevention and protection system specific organization or community to try to reduce and eliminate all forms of threat. Thus, the essential question of every company, where thoughts and gas station is: how to appropriately safeguard and protect people and their property? The answer to the question is found postovljeno the indisputable significance and importance of system security of persons and property. The protected objects can be divided into several groups. In one of the groups includes providing facilities for the production, processing, distribution and storage of petroleum, petroleum products and gas. Gas stations are isolated facilities regardless of whether they are located in urban areas or far from it, but the measures necessary in order to protect property and human resources, should be organized and implemented in the

---

* *University of Banja Luka, Police College, email: sdragana84@yahoo.com*

best possible way in order to achieve maximum protection of the protected value . In order to manage risks in a certain locality must first analyze the main sources of threat. This paper analyzes the most common sources of threat to petrol stations with an apostrophe on property crime , analyzing the structure and dynamics of the phenomena , the determination and review of statistical data which will try to give crime kriminalitita prognosis for the future . Locality for which data are processed and on which the phenomenon being studied , is an area that covers operational CJB Bijeljina.

Keywords: sources threat to, the risks, threats, crimes, property crimes, gas station .